

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 12/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 november 2014 regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om temporär ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen (RP 242/2014 rd) till kulturutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Laura Hansén, undervisnings- och kulturministeriet

- verksamhetsledare Jorma Virkkala, Professorsförbundet
- verksamhetsledare Eeva Rantala, Forskarförbundet
- verksamhetsledare Riitta Rissanen, Rådet för Yrkeshögskolornas Rektorer ARENE
- näringspolitisk sakkunnig Heikki Holopainen, Bildningsarbetsgivarna rf
- verksamhetsledare Leena Treuthardt, Finlands Universitet UNIFI rf
- styrelseledamot Mari Kröger, Finlands studentkårers förbund FSF rf.

PROPOSITIONEN

I denna proposition föreslås det att universitetslagen och yrkeshögskolelagen ändras temporärt så att det anslag i budgeten som anvisas universiteten och yrkeshögskolorna 2015 höjs med det belopp som ett halvt universitetsindex respektive yrkeshögskoleindex medför.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2015 och gälla till och med den 31 december 2015.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utskottet konstaterar att i statsrådets plan för de offentliga finanserna

2015-2018 och det rambeslut för statsfinanserna som ingår i den fattades beslut om en halvering av indexhöjningen av finansieringen av universitetens och yrkeshögskolornas verksamhet 2015. Vardera högskolesektorn kompen-

seras för effekten av halveringen med 172 miljoner euro genom ett anslagstillägg av engångsnatur 2015. Den ändring som föreslås i propositionen hänför sig till balanseringen av statsfinanserna och till försöket att hitta utgiftsbesparingar i en statsfinansiellt mycket svår situation.

Sammantaget anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

I den universitetslag som trädde i kraft 2010 infördes ett så kallat universitetsindex för att säkerställa att universitetens resurser inte skulle börja släpa efter den allmänna kostnadsnivån. I den nya yrkeshögskolelagen som trädde i kraft i början av 2015 finns en motsvarande bestämmelse om indexjustering som gäller yrkeshögskolor.

Utskottet finner det synnerligen viktigt att de båda högskolesektorerna kompenseras för halveringen av indexjusteringen genom ett anslagstillägg av engångsnatur 2015. Därmed kommer indexhalveringen att synas i den statliga finansieringen från och med 2016. Propositionen innebär även att skillnaden mellan den uppskattade och faktiska kostnadsnivån för universiteten och yrkeshögskolorna 2015 beaktas endast till 50 procent i den faktiska förändringen av indexet. Propositionen innehåller ingen närmare analys av indexsänkningens kumulativa effekt från 2016 i form av besparing för staten eller minskad finansiering för högskolorna.

Den halvering av indexförhöjningen som föreslås uppskattas inte äventyra det långsiktiga utvecklandet av universitetens och yrkeshögskolornas verksamhet, sägs det i propositionen. En sänkning av kostnaderna för verksamheten på det sätt som föreslås i propositionen kräver dock en strategiskt korrekt strukturell utveckling och effektivisering av verksamheten från och med 2016.

Kulturutskottet finner det mycket beklagligt att det i den nuvarande ekonomiska situationen inte genom det lagfästa universitetsindexet och yrkeshögskoleindexet går att kompensera högskolorna för de årliga stegringarna i kostnadsnivån och trygga finansieringen av de grundläggande funktionerna, vilket var den ursprungliga

avsikten med indexet. Utskottet fastslår att universitetsindexet hittills har tillämpats fyra gången under perioden 2011-2014. Av propositionsmotiven framgår att indexförhöjningen halverades för 2012 och slopades helt för 2013. För 2014 gjordes indexjusteringen till fullt belopp. Men det underskott som indexsänkningen 2012 och 2013 resulterade i ersattes inte på något sätt.

Enligt expertisens uppskattning har finansieringen till yrkeshögskolorna under regeringsperioden 2010-2014 skurits ner med ca 20 procent (ca 170 miljoner euro) genom minskat antal nybörjarplatser och nedskurna priser per enhet samt genom att indexförhöjningar lagts på is. I synnerhet har de beslut som fattades 2012 har inneburit att inga förändringar på grund av stegrad kostnadsnivå 2013 och 2014 har gjorts i priserna per enhet och de kumulativa effekterna av indexnedskärningarna är därmed ungefär 40 miljoner euro för yrkeshögskolornas vidkommande. Motsvarande konsekvenser för universiteten av indexnedskärningar och oförändrade priser per enhet uppgår till ca 172 miljoner euro. Det har även gjorts andra nedskärningar.

Dagens lågkonjunktur och strukturell förändring accentuerar ytterligare behovet av att det allmänna satsar på forskning, utveckling och innovationer, menar utskottet. De ständiga besparingarna gör att man i allt högre grad blir tvungen att fokusera på betydande funktionella och strukturella reformer inom högskolesektorn. Det har kommit till utskottets kännedom att man redan nu har dragit ner på personalen dels som en sparåtgärd, dels till följd av sådan strukturell förnyelse som universitetsreformen möjliggjorde. Utskottet framhåller att långsiktig basforskning, tillämpad forskning och utbildning på hög nivå har ett starkt samband. De delvis kumulerade sparåtgärder som under regeringsperioden har riktats mot högskolorna och forskningsfinansieringen rimmar illa med de nationellt livsviktiga kompetensmål som vi har ställt för den högsta utbildningen. För att stärka samhällsekonomin krävs det oundgängligen att vi lyckas skapa en hållbar kompetens- och informationsbas för en ny ekonomi.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

Helsingfors den 27 november 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Inkeri Kerola /cent
medl. Ritva Elomaa /saf
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml
Pauli Kiuru /saml (delvis)

Kimmo Kivelä /saf
Sanna Lauslahti /saml
Silvia Modig /vänst (delvis)
Mikaela Nylander /sv
Tuomo Puumala /cent
Simo Rundgren /cent
Pauliina Viitamies /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.

RESERVATION 1

Motivering

I propositionen föreslås det att universitets- och högskoleindexet halveras för 2015. Universitetsindexet har redan skurits ned två gånger sedan det infördes. Motsvarande nedskärningar har gjorts för yrkeshögskolornas del genom att frysa enhetspriserna.

Om man utgår från statsbudgetarna är den kumulativa effekten för den statliga finansieringen av indexnedskärningarna och frysningen av enhetspriserna 172 miljoner euro för universitetens del och ca 40 miljoner euro för yrkeshögskolornas del. Det har även gjorts en hel del andra nedskärningar.

Om den nu föreslagna indexhalveringen blir verklighet innebär det med beaktande av de tidigare nedskärningarna en årlig minskning av universitetsfinansieringen med ca 86 miljoner euro och av finansieringen till yrkeshögskolorna en minskning med ca 29 miljoner euro.

Indexen har skurits ned ibland för att sedan återinföras. Det är svårt för universiteten och yrkeshögskolorna att sköta sina basala uppgifter då finansieringen är så här oförutsägbart. I den

universitetslag som trädde i kraft 2010 infördes ett så kallat universitetsindex för att se till att universitetens resurser inte skulle börja släpa efter den allmänna kostnadsnivån. Enligt den nya yrkeshögskolelag som ska träda i kraft den 1 januari 2015 ska motsvarande indexjustering också komma yrkeshögskolorna till godo. Som det nu är förverkligas inte intentionerna med universitetsindexet.

Förslag

Vi föreslår

att ett uttalande godkänns (Reservationens förslag till uttalande).

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar en långsiktig och förutsägbart finansiering för universiteten och yrkeshögskolorna för att säkerställa en kvalitativ utbildning och forskning samt globalisering.

Helsingfors den 27 november 2014

Inkeri Kerola /cent
Tuomo Puumala /cent
Simo Rundgren /cent

RESERVATION 2***Motivering***

Sannfinländarna i kulturutskottet accepterar inte den temporära ändring av 49 § som regeringen föreslår i anknytning till 2015 års budget. Lagförslaget är en del av det paket varmed man försökte bibehålla högsta möjliga kreditbetyg för Finland. Försöket misslyckades.

Kreditbetygstrixandet leder nu till att universiteten och yrkeshögskolorna får ännu sämre ekonomi från 2016. På grund av lagändringen måste de redan nästa år vidta strukturella åtgärder. Vid expertutfrågningen framgick det att

läroanstalterna sannolikt blir tvungna att ta till samarbetsförfarande som rentav kan leda till uppsägningar. En oundviklig följd av detta blir att nivån på undervisning, forskning och innovationer sjunker och att man inte kommer att nå de uppställda målen. Studierna fördröjs och hållbarhetsgapet blir djupare.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget förkastas.

Helsingfors den 27 november 2014

Ritva Elomaa /saf
Mika Niikko /saf
Kimmo Kivelä /saf